

*До спеціалізованої вченої ради Д 35.051.03
у Львівському національному університеті
імені Івана Франка*

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Кучинської Оксани Петрівни на дисертацію Крикливця Дмитра Євгеновича на тему “Реалізація засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дисертації. Захист прав і свобод людини і громадянина, охорона законних прав та інтересів держави і суспільства – це головна функція правової демократичної держави. Обрання Українською державою євро інтеграційного напрямку зумовило комплексне реформування системи національного законодавства у контексті впровадження європейських та світових стандартів. Цей процес повною мірою торкнувся й вітчизняного кримінального процесу, зокрема викликав необхідність реформування правоохоронних органів та судочинства. Як в будь-якій цивілізованій державі, у тому числі й в Україні метою реформування системи кримінальної юстиції є перш за все підвищення її ефективності для забезпечення прав і свобод людини.

Тож, актуальність теми дисертаційного дослідження Крикливця Д.Є. не викликає сумнівів, викладена чітко і переконливо. Дослідження обумовлене необхідністю вдосконалення механізму забезпечення охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Важливу роль у цьому відіграє реалізація засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею.

Зміни, що відбулися у правовій регламентації захисту прав та законних інтересів учасників кримінального провадження згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року, потребують нового комплексного

дослідження з метою розроблення теоретичної основи для посилення гарантій такого захисту.

Дослідженню змагальності як засади (принципу) кримінального провадження присвятили свої наукові праці такі учені як Ю.П. Аленін, О.В. Капліна, Л.М. Лобойко, П.А. Лупінська, В.Т. Маляренко, М.А. Маркуш, М.М. Михеєнко, Я.О. Мотовіловкер, В.Т. Нор, М.А. Погорецький, М.С. Строгович, О.Ю. Татаров, І.Я. Фойніцький, В.П. Шибіко, М.Є. Шумило та інші.

Останнім часом набули поширення дослідження проблематики судового контролю за досудовим розслідуванням. Цій проблематиці в тому чи іншому аспекті приділили увагу такі учені як В.Д. Бринцев, Ю.М. Грошевий, В.О. Попелюшко, П.В. Прилуцький, В.В. Сердюк, М.І. Сірий, Л.Д. Удалова, О.Г. Яновська та інші.

Комплексні дослідження інституту судового контролю за досудовим розслідуванням за КПК 1960 р., провели учені-процесуалісти: І.В. Гловюк, І.І. Зарева, В.В. Ринда, Ю.В. Скрипіна, А.Р. Туманянц, Г.В. Федотова, Л.В. Черечукіна та О.Г. Шило.

Безумовно, особливої актуальності окреслена проблематика набула після прийняття нового КПК України. Спеціальні дослідження окремих аспектів судового контролю на досудовому розслідуванні провели В.В. Косов, Д.М. Валігура, А.Б. Касумова та С.О. Пшенічко.

Однак, не зважаючи на окремі наукові дослідження питань судового оскарження рішень, дій та бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора, це питання не було досліджене в умовах дії КПК України 2012 року, а також практики його застосування в умовах змагальності.

Отже, актуальність теми дисертаційного дослідження Крикличця Дмитра Євгеновича не викликає сумніву. В умовах реформування системи кримінальної юстиції України дослідження дисертантом проблематики реалізації засади

змагальності під час розгляду скарги слідчим суддею в кримінальному провадженні є перспективним напрямом наукових пошуків.

Саме тому дисертаційне дослідження Крикливця Дмитра Євгеновича «Реалізація засади змагальності під час розгляду скарги слідчим суддею» слід підтримати, враховуючи актуальність та значимість цієї теми для науки та практики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до основних положень Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 31/2008, Пріоритетних напрямків розвитку правової науки на 2011-2015 роки, затверджених постановою загальних зборів НАПрН України від 24.09.2010 р. № 14-10, а також науково-дослідницької тематики кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка «Проблеми реалізації нового кримінального процесуального законодавства України (КПК України 2012 року) щодо захисту прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження» (номер державної реєстрації 0113U005124). Тему дисертації «Реалізація засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею» було затверджено Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 9/2 від 27 лютого 2013 року) та схвалено координаційним бюро НАПрН України (Перелік тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права (затверджених у 2013 р.), с. 236, поз. 1181).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність.

Структура дисертаційного дослідження, запропонована автором, є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному дослідженні теоретичних основ та практики реалізації засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею.

Розділи дисертації поєднані загальною метою дослідження і в них, відповідно до плану дослідження, розкривається його об'єкт і предмет.

Низка сформульованих у дисертації положень, висновків і рекомендацій характеризуються ознаками новизни і є вагомим внеском у визначення теоретичних основ реалізації засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є переконливими. При їх обґрунтуванні дисертантом використано широке коло емпіричних матеріалів, а також правових і наукових джерел.

Нормативною базою дослідження є положення Конституції України, кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство України, цивільне та цивільне процесуальне законодавство України. Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі теорії права, історії держави та права, конституційного, кримінального, цивільного, кримінального процесуального і цивільного процесуального права.

Емпіричну базу дослідження становлять рішення Європейського суду з прав людини (всього 7 рішень), джерела практики національних судів України (всього 132 судових рішення), матеріали анкетування адвокатів, прокурорів, слідчих та суддів (слідчих суддів) (всього 202 анкети), звіти судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2012–2014 роки та за перше півріччя 2015 року, звіти про розгляд апеляційною інстанцією матеріалів кримінального провадження за 2012–2014 роки та за перше півріччя 2015 року.

Дисертант опрацював значний обсяг загальнонаукової та спеціальної літератури, нормативних актів (425 джерел). Обґрунтованість власних наукових результатів підтверджується і тим, що автор робить висновки на підставі аналізу й зіставлення поглядів і концепцій інших науковців, вдало ілюструє їх прикладами із судової практики. Висновки до розділів та загальні висновки

відповідають сутності розглянутих питань і відзначаються чіткістю викладених думок.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується правильним вибором методологічної бази проведеного дисертаційного дослідження. Зокрема, автором були використані такі методи: діалектичний, системного аналізу, порівняльно-правовий, історичний, логіко-семантичний, моделювання, статистичний, а також соціологічний. Їх застосування сприяло забезпеченню всебічності, повноти й об'єктивності наукових пошуків, а також коректності, обґрунтованості й узгодженості сформульованих висновків.

Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості та достовірності.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація Крикливця Дмитра Євгеновича є комплексним науковим дослідженням проблем реалізації засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею. У ньому дисертантом чітко, логічно та науково обґрунтована переважна більшість теоретичних та практичних аспектів, що стосуються окреслення сутності реалізації засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею. В результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем, зокрема вперше:

– висловлено погляд на змагальність у кримінальному провадженні як процесуальний режим, який є сукупністю організаційних та функціональних правових положень, що формують побудову процесу з'ясування обставин кримінального провадження та його вирішення. Зроблено висновок, що засада змагальності діє під час розгляду скарг слідчим суддею, але з певними особливостями;

– запропоновано передбачити можливість оскарження будь-якою особою, її представником, законним представником чи захисником також будь-яких інших рішень, дій, бездіяльності слідчого, прокурора, окрім зазначених у ч.1 ст.303 КПК України, якщо ними істотно порушено права учасників кримінального провадження та інших осіб;

– комплексно досліджено різноманітні аспекти процедури розгляду та вирішення скарг слідчим суддею, зокрема: процесуальну діяльність слідчого судді, що передує відкриттю провадження за скаргою, процедуру відкриття провадження, порядок і послідовність судового розгляду скарг та процес доказування сторонами своїх правових позицій, на підставі чого розроблено пропозиції щодо вдосконалення законодавства;

– обґрунтовано необхідність надання слідчому судді повноваження закрити провадження за скаргою у випадку встановлення під час судового розгляду обставин, передбачених ч.2 ст.304 КПК, оскільки їх встановлення під час вирішення питання про відкриття провадження за скаргою в окремих випадках може бути істотно ускладненим.

Здобувачем удосконалено:

– теоретичне розуміння понять «судовий контроль за досудовим розслідуванням», а також «рішення», «дія», «бездіяльність», «скарга», що є одними із центральних у інституті судового контролю за досудовим розслідуванням;

– аргументацію про те, що судовий контроль за досудовим розслідуванням та правосуддя є окремими видами діяльності суду, що також значно розірвані у часі. Разом з тим вони пов'язані, оскільки швидке, повне та максимально об'єктивне здійснення судового контролю створить належні умови для ефективного правосуддя;

– наукові позиції щодо необхідності законодавчої регламентації вимог щодо форми та змісту скарги, за результатами чого запропоновано перелік таких вимог.

Заслужують на увагу пропозиції здобувача, які набули подальшого розвитку:

– висновки науковців, що досудове розслідування в Україні і надалі не може характеризуватися як однозначно змагальне в силу явного домінування сторони обвинувачення;

– погляди на необхідність надання суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду скарг на ухвали слідчих суддів повноваження скасувати ухвалу і призначити новий розгляд слідчим суддею.

Отримані результати, без сумніву, можуть бути розвинуті у наступних наукових пошуках, у тому числі в інших галузевих і міжгалузевих наукових правових дослідженнях.

Вважається достатньо аргументованим та актуальним висновок дисертанта про те, що суб'єктом здійснення судового контролю за досудовим розслідуванням є слідчий суддя, який характеризується такими ознаками: 1) незалежність від усіх інших суб'єктів кримінального провадження в силу організаційної приналежності до органів судової влади; 2) будучи суддею, користується усіма законодавчими гарантіями незалежності нарівні з іншими суддями; 3) неініціативність у здійсненні своїх повноважень, оскільки підставою для оцінки рішень, дій, бездіяльності слідчого або прокурора завжди є наявність скарги належного суб'єкта провадження; 4) незаінтересованість у будь-яких показниках роботи органів досудового розслідування, прокуратури та результатах розгляду скарг, окрім як у ефективному відновленні порушених прав суб'єктів провадження; 5) різні аспекти його діяльності із розгляду скарг врегульовані на законодавчому рівні, включаючи регламентацію процедури

судового розгляду та строків його проведення, а також кола рішень, які можуть прийматися слідчим суддею.

В роботі висловлені ґрунтовні висновки з приводу того, що судовий контроль за досудовим розслідуванням – це законодавчо регламентована, неупереджена діяльність, здійснювана за наявності процесуальної підстави у визначених межах спеціальним суб'єктом – слідчим суддею з метою перевірки дотримання прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

Є достатньо слушною позиція здобувача, про те, що на слідчого суддю не покладено обов'язку доказування правової позиції, викладеної у скарзі, але водночас він зобов'язаний постановити законну та обґрунтовану ухвалу. Тому слідчий суддя, не виходячи за межі засад кримінального провадження, зокрема засад змагальності та диспозитивності, може проявити активність у збиранні доказів за наявності сукупності таких факторів: а) одержання усного або письмового клопотання від певного учасника провадження; б) обґрунтування цим учасником неможливості самостійного забезпечення конкретного доказу; в) обґрунтування необхідності цього доказу. У такому випадку слідчий суддя своєю діяльністю не підмінятиме відповідних учасників кримінального провадження.

Запропоновано передбачити можливість оскарження згідно з правилами глави 26 КПК України також бездіяльності іншої службової особи, уповноваженої на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, яка полягає у невжитті заходів щодо внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення.

Досить слушними є запропоновані дисертантом зміни та доповнення до низки норм КПК України.

Структурно робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг дисертації становить 321 сторінку, з яких основного тексту 203 сторінки. Список використаних джерел – на 54 сторінках(425 найменувань) .

Перший розділ дисертації «Змагальність у кримінальному провадженні та судова перевірка скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора» складається з трьох підрозділів. В ньому висвітлені питання змагальності як принципу кримінального процесу. Акцентується увага на необхідності більш широкого розуміння принципу змагальності, необхідності у взаємозв'язку з іншими засадами кримінального провадження та процесуальним статусом його суб'єктів. Крім того змагальність досліджено й у контексті практики Європейського Суду з прав людини.

Проаналізовано розвиток судового контролю за досудовим розслідуванням в історичному аспекті. Досліджено здійснення судового контролю за законодавством іноземних держав.

Зауважено, що засада змагальності та порядок розгляду скарг слідчим суддею співвідносяться у двох аспектах: по-перше, сам інститут розгляду скарг слідчим суддею вже є гарантією забезпечення змагального провадження; по-друге, змагальність формує процедуру судового розгляду скарг на рішення, дії, бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора, де вона і повинна проявлятися, оскільки саме процедура судового розгляду є процесуальною формою, в межах якої сторони провадження можуть відстояти свої законні інтереси.

Водночас відзначено, що засада змагальності неповністю дотримується через наступні фактори, а саме: можливість розгляду та вирішення скарги у відсутності слідчого чи прокурора, а також відсутність законодавчо врегульованої процедури надання слідчому судді матеріалів кримінального провадження для їх огляду та оголошення в судовому засіданні.

У другому розділі «Рішення, дії, бездіяльність, що можуть бути предметом оскарження, та суб'єкти їх оскарження», який складається із трьох

підрозділів, проаналізовано конститутивні ознаки та запропоновано визначення поняття «рішення слідчого, прокурора». Обґрунтовано, що з усіх рішень слідчого, прокурора, які включають повідомлення про підозру, процесуальні рішення, якими закінчується досудове розслідування, клопотання прокурора або слідчого за погодженням із прокурором, письмові доручення, вказівки прокурора слідчому, органу досудового розслідування, а також доручення слідчого, оскарженню у порядку глави 26 КПК України підлягають лише їхні постанови, перелік яких закріплений у ч.1 ст.303 КПК України.

Відзначено, що оскарженню підлягають рішення, дії, бездіяльність також інших суб'єктів кримінального процесу, які під час здійснення досудового розслідування набувають статусу слідчого. Зауважено, що це не стосується співробітників оперативних підрозділів, які під час виконання доручень слідчого, прокурора, детектива користуються повноваженнями слідчого, оскільки вони діють лише на підставі та в межах доручень, а тому фактично не можуть приймати рішення, вчиняти дії чи бездіяльність, що підлягали б оскарженню у контексті ч.1 ст.303 КПК України.

Встановлено, що перелік випадків бездіяльності сформульований у п.1 ч.1 ст.303 КПК України, є не вичерпним, а тому на підставі аналізу норм процесуального закону запропоновано перелік груп потенційних випадків оскарження бездіяльності.

Сформульовано висновок, що особи, за дотриманням прав, свобод та інтересів яких в частині розгляду скарг здійснює контроль слідчий суддя, є окремою множиною суб'єктів, яка лише частково співпадає зі сторонами кримінального провадження, учасниками кримінального провадження та учасниками судового провадження, а тому є самостійною. Такими суб'єктами є, наприклад, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, понятий, хоча до сторін вони не належать, бо виконують у кримінальному провадженні допоміжну роль і не відстоюють власних інтересів. До них також належать члени сімей та близькі

родичі суб'єктів кримінального провадження, до яких можуть бути застосовані заходи безпеки.

Обґрунтовано необхідність надання права на оскарження бездіяльності слідчого, прокурора, яка полягає у неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст.169 КПК України (п.1 ч.1 ст.303 КПК України) також і власнику тимчасово вилученого майна.

Розділ третій «Розгляд слідчим суддею скарг на рішення, дії, бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора» складається з чотирьох підрозділів. Він присвячений процесуальній діяльності слідчого судді, що передує розгляду скарг на рішення, дії, бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора. Обґрунтовано позицію, що скаргу варто розглядати у двох аспектах: 1) як обов'язковий привід та ініціативу початку судово-контрольного провадження; 2) як початок процесу доказування власної процесуальної позиції.

Досліджено питання, пов'язані із відкриттям провадження за скаргою. Обґрунтовано необхідність постановлення слідчим суддею ухвали про відкриття провадження за скаргою, в якій вирішуються питання, пов'язані із судовим розглядом.

Проаналізовано процедуру розгляду скарг слідчим суддею, що відбувається згідно з правилами судового розгляду, проте має певні особливості, зумовлені головню особливим предметом та скороченими строками розгляду.

Обґрунтовано, що під час розгляду та вирішення скарг слідчий суддя не може: обирати, скасовувати, змінювати запобіжні заходи; застосовувати заходи забезпечення кримінального провадження та давати дозвіл на проведення слідчих (розшукових) дій, окрім застосування з метою належного забезпечення розгляду скарг виклику, приводу та накладення грошового стягнення; призначати проведення експертизи, за винятком випадків, пов'язаних із вирішенням скарги на рішення слідчого або прокурора про відмову в задоволенні клопотання про

залучення експерта, а також експертиза може призначатися слідчим суддею, якщо в інший спосіб неможливо перевірити достовірність документів та звуко- і відеозаписів (ч.3 ст.358, ч.4 ст.359 КПК України); зобов'язати слідчого, прокурора провести слідчу (розшукову) дію, окрім як у порядку вирішення скарги відповідного учасника кримінального провадження на їхнє рішення про відмову у задоволенні аналогічного клопотання; об'єднувати і виділяти матеріали кримінального провадження; проводити допит обвинуваченого, оскільки такий суб'єкт відсутній під час досудового розслідування.

Відзначено, що слідчий, прокурор зобов'язані довести лише обставини, на які вони посилаються задля обґрунтування своєї позиції, та за умови, що вони скористалися правом з'явитися у судове засідання. Доказування обставин, викладених у скарзі, покладається на особу, яка її подала.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях.

Результати дослідження повною мірою відображені в наукових фахових виданнях автора, зміст і характер яких відповідають вимогам МОН України, а також виступах автора з доповідями основних положень дисертації на науково-практичних конференціях, що в цілому свідчить про достатній рівень її апробації.

Основні положення дисертаційного дослідження опубліковано дисертантом у 15 наукових публікаціях, з яких 6 – статей (5 - у наукових фахових виданнях України, 1 – в закордонному виданні), 9 – тез доповідей та повідомлень на науково-практичних конференціях.

За своїм змістом автореферат належним чином відображає основні положення, висновки та пропозиції, які сформульовані у роботі.

Значимість результатів дисертаційного дослідження для практики забезпечення прав та законних інтересів суб'єктів кримінального процесу.

Практична значимість роботи полягає в тому, що сформульовані в дисертації положення й рекомендації можуть бути використані у: – у подальших

наукових дослідженнях процедури оскарження рішень, дій, бездіяльності органу досудового розслідування під час досудового розслідування зокрема, та інституту судового контролю за досудовим розслідуванням в цілому; – у *правотворчій діяльності* – при внесенні запропонованих змін до КПК з метою оптимізації процесу подання скарг суб'єктами кримінального провадження, розгляду та вирішення їх слідчим суддею, що має на меті забезпечення додаткових гарантій для відстоювання учасниками провадження своїх правових позицій. За результатами дослідження розроблено проект Закону України про внесення змін до КПК щодо вдосконалення порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування (додаток Г); – у *науково-педагогічній діяльності* – при викладанні навчальних дисциплін «Судові і правоохоронні органи України», «Кримінальне процесуальне право України», спеціальних курсів, а також під час підготовки підручників з кримінального процесу та методичних матеріалів; – у *правозастосуванні* – за результатами дослідження та на підставі аналізу судової практики розроблено науково-методичні рекомендації з питань оскарження до слідчого судді рішень, дій, бездіяльності слідчого, прокурора (додаток Д), що можуть використовуватися практикуючими юристами та іншими суб'єктами права на оскарження. Впровадження результатів дисертації у практичну діяльність підтверджується актами впровадження, наданими: Адвокатським об'єднанням «Громадське професійне об'єднання адвокатів Личаківського району м. Львова «Палата адвокатів», Радою адвокатів Львівської області, Залізничним районним судом м. Львова.

Викладене вище може бути підставою для загальної позитивної оцінки дисертації Крикливця Дмитра Євгеновича «Реалізація засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею», як самостійного наукового дослідження з актуальної й важливої для науки та практики проблеми.

Не зупиняючись більше на загальній позитивній оцінці роботи в цілому, слід акцентувати увагу, що дисертація містить окремі дискусійні питання, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення здобувачем під час прилюдного захисту, зокрема:

1. Автор поставив перед собою задачу розглянути історію становлення інституту слідчого судді (с. 7 роботи). Хоча цьому питанню і присвячено незначну увагу у дисертації, проте вирішення названої задачі не відобразилося ні у висновках до розділів дисертації, ні у загальних висновках.

2. Предметом дослідження є реалізація засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею (с. 8 роботи), проте автором не роз'яснено, що саме слід розуміти під поняттям «реалізація», хоча це має вплив на розуміння та розкриття теми дослідження.

3. У вступі до дисертації розкрито практичне значення одержаних результатів, що передбачає можливість їх використання у правозастосуванні, у правотворчій діяльності, у науково-педагогічній діяльності та у подальших наукових дослідженнях (с. 11–12). Водночас актами впровадження обґрунтовано лише можливість використання одержаних результатів під час правозастосування.

4. У підрозділі 1.1. дослідження автором зазначено, що змагальність передбачає взаємоповагу «сторін провадження, потерпілого та суду, а також їх терпимість до протилежних правових позицій» (с. 25 роботи), проте це положення становить зміст іншої засади кримінального провадження – засади поваги до людської гідності (ст.11 КПК). Окрім цього, відзначено, що змагальність передбачає «врахування усіх особистих та державних інтересів, що стикаються в ході провадження та часто є взаємовиключними, а тому потребують узгодження» (с. 25 роботи), проте ця теза частково повторює зміст засад верховенства права (ст.8 КПК) та законності (ст.9 КПК). Також зазначено, що «змагальність повинна бути справедливою як у своєму перебігу, так і

забезпечувати досягнення справедливого результату» (с. 25–26 роботи), хоча про справедливість йдеться у контексті засади доступу до правосуддя та обов'язковості судових рішень (ч.1 ст.21 КПК). Позиція дисертанта у цій частині потребує додаткової аргументації, оскільки засади кримінального провадження є стійкою системою правових положень, що узгоджені між собою, а тому не можуть одне одного повторювати.

5. Дисертант асоціює змагальність із процесуальним режимом (с. 23, 26, 201 роботи), проте не наводить обґрунтування такого висновку. Цікаво було б почути додаткові аргументи з цього питання.

6. У висновках до дисертації автор поділяє процедуру розгляду скарг слідчим суддею на чотири частини. Четверту частину здобувач називає «вихід суду до нарадчої кімнати для постановлення ухвали» (с. 203). Офіційний опонент вважає, що останню частину будь-якого судового розгляду коректно було б називати «постановлення та проголошення рішення». Під час прилюдного захисту хотілось би почути думку здобувача з цього питання.

Втім, вищевказані зауваження і побажання загалом стосуються дискусійних питань або носять характер покращення роботи, не впливають на належний науковий рівень дисертації та не піддають сумніву основні наукові результати, отримані здобувачем.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення.

З огляду на вищевикладене, вважаю, що дисертація Крикливця Дмитра Євгеновича «Реалізація засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею» за змістом відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності, робота пройшла належну апробацію. Дослідження виконано зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Дисертація є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне

